

॥ तैत्तिरीय आरण्यकम् ॥

॥ पञ्चमः प्रश्नः ॥

ॐ शं न॒स्तन्नो॒ मा हा॑सीत् ॥ ॐ शा॒न्तिः शा॒न्तिः शा॒न्तिः ॥
 दे॒वा वै स॒त्रमा॑सत। ऋ॒द्धि॑परि॒मितं॒ यश॑स्का॒माः। ते॑ऽब्रुवन्।
 यन्नः॑ प्रथ॒मं यश॑ ऋ॒च्छात्। सर्व॑ेषां न॒स्तत्स॒हास॒दिति॑। तेषां॑
 कुरु॑क्षेत्रं वेदि॒रासीत्। तस्यै॑ खाण्ड॒वो दक्षि॑णा॒र्द्ध आ॑सीत्।
 तूर्ध्न॑मुत्तरा॒र्द्धः। प॒रीण॑ज्जघना॒र्द्धः। म॒रुवं॑ उत्क॒रः॥१॥

तेषां॑ म॒खं वैष्ण॑वं यश॑ आ॒र्च्छत्। तन्न्य॑कामयत।
 तेनापा॑क्रामत्। तं दे॒वा अन्वा॑यन्। यशो॑ऽव॒रुरु॑त्समा॒नाः।
 तस्या॒न्वागत॑स्य। स॒व्याद्ध॑नुरजायत। दक्षि॑णा॒दिष॑वः।
 तस्मा॑दिषुध॒न्वं पु॒ण्यं ज॑न्म। य॒ज्ञज॑न्मा॒ हि॥२॥

तमेक॑ऽ सन्तम्। ब॒हवो॑ नाभ्य॑धृष्णुवन्। तस्मा॒देक॑मिषुध॒न्वि॒नम्।
 ब॒हवो॑ऽनिषुध॒न्वा नाभि॑धृष्णुवन्ति। सो॑ऽस्मयत। एकं॑
 मा सन्तं॑ ब॒हवो॑ नाभ्य॑धर्षिषुरिति। तस्य॑ सिष्मि॒याण॒स्य
 तेजो॑ऽपा॑क्रामत्। तद्दे॒वा ओष॑धीषु न्य॑मृजुः। ते श्या॒माका॑
 अभ॑वन्। स्म॒याका॒ वै ना॑मैते॥३॥

तत्स्मयाकांनाः स्मयाकृत्वम्। तस्माद्दीक्षितेनापिगृह्यं
स्मेतव्यम्। तेजसो धृत्यै। स धनुः प्रतिष्कभ्यातिष्ठत्। ता
उपदीका अब्रुवन्वरं वृणामहे। अथ व इमं रन्धयाम। यत्र
क्व च खनाम। तदपोऽभितृणदामेति। तस्मादुपदीका यत्र
क्व च खनन्ति। तदपोऽभितृन्दन्ति॥४॥

वारिवृतः ह्यासाम्। तस्य ज्यामप्यादन्। तस्य
धनुर्विप्रवमाणः शिर उदवर्तयत्। तद्वावापृथिवी
अनुप्रावर्तत। यत् प्रावर्तत। तत्प्रवर्ग्यस्य प्रवर्ग्यत्वम्।
यद्वा(४)इत्यपतत्। तद्घर्मस्य घर्मत्वम्। महतो
वीर्यमपप्तदिति। तन्महावीरस्य महावीरत्वम्॥५॥

यदस्याः समभरन्। तत्सम्राज्ञः सम्राट्त्वम्। तं स्तुतं
देवतास्त्रेधा व्यगृह्णत। अग्निः प्रातः सवनम्। इन्द्रो माध्यं
दिनं सवनम्। विश्वेदेवास्तृतीयसवनम्। तेनापशीर्ष्णा यज्ञेन
यजमानाः। नाशिषोऽवारुन्धत। न सुवर्गं लोकमभ्यजयन्।
ते देवा अश्विनावब्रुवन्॥६॥

भिषजौ वै स्थः। इदं यज्ञस्य शिरः प्रतिधत्तमिति।
तावब्रूतां वरं वृणावहे। ग्रह एव नावत्रापि गृह्यतामिति।

ताभ्यामेतमाश्विनमंगृह्णन्। तावेतद्यज्ञस्य शिरः प्रत्यधत्ताम्।
 यत्प्रवर्ग्यः। तेन सशीर्ष्णा यज्ञेन यजमानाः। अवाशिषो-
 ऽरुन्धत। अ॒भि सु॒वर्गं लो॒कम॑जयन्। यत्प्रवर्ग्यं प्रवृणक्ति।
 य॒ज्ञस्यै॒व तच्छि॒रः प्र॑ति॒दधा॑ति। तेन सशीर्ष्णा य॒ज्ञेन॑
 यज॑मानः। अवा॒शिषो॑ रु॒न्धे। अ॒भि सु॒वर्गं लो॒कं ज॑यति।
 तस्मा॑दे॒ष आ॑श्विनप्रवया इव। यत्प्रवर्ग्यः॥७॥

उत्करो ह्येते तृन्दन्ति महावीरत्वमब्रुवन्नजयन्त्सप्त च॥ [१]

सा॒वि॒त्रं जु॑होति॒ प्रसू॑त्यै। च॒तुर्गृ॑ही॒तेन॑ जुहोति। चतुष्पादः
 प॒शवः॑। प॒शूने॒वाव॑रुन्धे। चत॑स्रो दि॒शः। दि॒क्ष्वे॒व प्र॑ति॒तिष्ठ॑ति।
 छ॒न्दा॑ँ॒सि दे॒वेभ्यो॑ऽपा॒क्राम॑न्। न वो॑ऽभा॒गानि॑ ह॒व्यं
 व॑क्ष्याम॒ इति॑। तेभ्य॑ ए॒तच्च॑तुर्गृही॒तम॑धारयन्। पु॒रो॒नु॒वा॒क्या॑यै
 या॒ज्या॑यै॥८॥

दे॒वता॑यै वष॒ट्कारा॑य। यच्च॑तुर्गृही॒तं जु॑होति। छ॒न्दा॑ँ॒स्ये॒व
 तत् प्री॑णाति। ता॒न्य॑स्य प्री॒तानि॑ दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यं व॑हन्ति।
 ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो॑ वदन्ति। हो॒त॒व्यं दी॑क्षितस्य॑ गृ॒हा(३)इ॒ न
 हो॒त॒व्या(३)मि॑ति। ह॒वि॒र्वै दी॑क्षितः। य॒ज्जु॑हुयात्। ह॒विष्कृ॑तं
 यज॑मानम॒ग्नौ प्र॑द॒ध्यात्। यन्न जु॑हुयात्॥९॥

य॒ज्ञप॒रुर॒न्तरि॑यात्। यजु॑रे॒व व॑देत्। न ह॒विष्कृतं॑ यज॑मानम॒ग्नौ
प्र॒दधा॑ति। न य॑ज्ञप॒रुर॒न्तरै॑ति। गा॒य॒त्री छ॒न्दाऽस्य॑त्य॒मन्य॑त।
तस्यै॑ वष॒ट्कारो॑ऽभ्यय्य॒ शिरो॑ऽच्छि॒नत्। तस्यै॑ द्वेधा॒ रसः॑
परा॑पतत्। पृ॒थि॒वीम॒र्द्धः प्रावि॑शत्। प॒शून्म॒र्द्धः। यः पृ॒थि॒वीं
प्रावि॑शत्॥१०॥

स ख॑दि॒रोऽभ॑वत्। यः प॒शून्। सोऽजा॑म्। यत्खा॑दि॒र्यभि॑र्भ-
व॑ति। छ॒न्द॑सा॒मे॒व रसे॑न य॒ज्ञस्य॑ शि॒रः सम्भ॑रति। यदौ॑दु॒म्बरी॑।
ऊ॒र्वा उ॑दु॒म्बरः॑। ऊ॒र्जे॒व य॒ज्ञस्य॑ शि॒रः सम्भ॑रति। यद्वै॑ण॒वी।
तेजो॑ वै वे॒णुः॥११॥

तेज॑सै॒व य॒ज्ञस्य॑ शि॒रः सम्भ॑रति। यद्वै॑क॒ङ्क॒ती। भा
ए॒वाव॑रु॒न्धे। दे॒वस्य॑ त्वा स॒वितुः॑ प्र॒स॒व इत्य॑भि॒माद॑त्ते
प्र॒सू॑त्यै। अ॒श्विनो॑र्बा॒हुभ्या॑मित्या॒ह। अ॒श्विनो॑ हि दे॒वाना॑म॒ध्वर्यू॑
आ॒स्ता॑म्। पू॒ष्णो ह॑स्ता॒भ्या॑मित्या॒ह य॒त्यै। वज्र॑ इ॒व वा ए॒षा।
यद॑भिः। अ॒भिर॑सि॒ नारि॑र॒सीत्या॑ह॒ शान्त्यै॑॥१२॥

अ॒ध्व॒र॒कृ॒द्दे॒वेभ्य॑ इत्या॒ह। य॒ज्ञो वा अ॑ध्व॒रः। य॒ज्ञ॒कृ॒द्दे॒वेभ्य॑
इति॑ वा॒वैत॑दा॒ह। उत्ति॑ष्ठ॒ ब्र॒ह्म॒णस्प॑त् इत्या॒ह। ब्र॒ह्म॒णै॒व
य॒ज्ञस्य॑ शि॒रोऽच्छै॑ति। प्रै॒तु ब्र॒ह्म॒णस्प॑तिरि॒त्याह॑। प्रेत्यै॒व
य॒ज्ञस्य॑ शि॒रोऽच्छै॑ति। प्र॒ दे॒व्यै॒तु सू॒नृते॑त्या॒ह। य॒ज्ञो वै

सूनृता॑। अच्छा॑ वी॒रं न॒र्यं पु॒ङ्क्तिरा॑धस॒मित्या॑ह॥१३॥

पाङ्क्तो॑ हि य॒ज्ञः। दे॒वा य॒ज्ञं न॑यन्तु न॒ इत्या॑ह। दे॒वाने॒व य॑ज्ञ॒नियः॑
कुरु॑ते। दे॒वीं द्या॑वापृथि॒वी अ॒नु मे म॑सा॒थामित्या॑ह।
आ॒भ्यामे॒वानु॑मतो य॒ज्ञस्य॑ शि॒रः सम्भ॑रति। ऋ॒द्ध्यासं॑म॒द्य
म॒खस्य॑ शि॒र इत्या॑ह। य॒ज्ञो वै म॒खः। ऋ॒द्ध्यासं॑म॒द्य य॒ज्ञस्य॑
शि॒र इति॑ वावैतदा॑ह। म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ण
इत्या॑ह। नि॒र्दिश्यै॒वैन॑द्धरति॥१४॥

त्रि॒ह॑रति। त्रयं॑ इ॒मे लो॒काः। ए॒भ्य ए॒व लो॒केभ्यो॑ य॒ज्ञस्य॑
शि॒रः सम्भ॑रति। तू॒ष्णीं च॑तुर्थं॑ ह॑रति। अ॒प॑रि॒मिता॑दे॒व
य॒ज्ञस्य॑ शि॒रः सम्भ॑रति। मृ॒त्ख॒नाद॑ग्रे ह॑रति। तस्मा॑न्मृ॒त्ख॒नः
क॑रु॒ण्य॑तरः। इ॒य॒त्य॒ग्रं आ॑सी॒रित्या॑ह। अ॒स्यामे॒वाछं॑म्ब॒द्धारं॑
य॒ज्ञस्य॑ शि॒रः सम्भ॑रति। ऊ॒र्जं वा ए॒तं र॑सं पृथि॒व्या
उ॒प॒दी॒का उ॒द्दि॑हन्ति॥१५॥

यद्व॑ल्मीकम्। यद्व॑ल्मीकव॒पा सं॒म्भारो॑ भव॑ति। ऊ॒र्जमे॒व र॑सं
पृथि॒व्या अ॒व॑रुन्धे। अथो॑ श्रो॒त्रमे॒व। श्रो॒त्रं ह्ये॑तत्पृथि॒व्याः।
यद्व॑ल्मीकः। अ॒ब॑धिरो भवति। य ए॒वं वेद॑। इन्द्रो॑ वृ॒त्राय॑
वज्र॑मुद॑यच्छत्। स यत्र॑ यत्र॑ प॒राक्र॑मत॥१६॥

तन्नाद्धियत। स पू॒तीक॑स्त॒म्बे परा॑क्रमत। सोऽद्धियत।
 सोऽब्रवीत्। ऊ॒तिं वै मे॑ धा॒ इति॑। तदू॒तीका॑नामू॒तीक॑त्वम्।
 यदू॒तीका॑ भव॑न्ति। य॒ज्ञायै॑वोतिं द॑धति। अ॒ग्नि॒जा अ॑सि
 प्र॒जाप॑ते॒ रेत॒ इत्या॑ह। य ए॒व रसः॑ प॒शून्प्रावि॑शत्॥१७॥

तमे॒वाव॑रुन्धे। प॒ञ्चै॒ते स॑म्भा॒रा भ॑वन्ति। पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञः। यावा॑ने॒व
 य॒ज्ञः। तस्य॑ शि॒रः स॑म्भ॑रति। यद्वा॒म्याणां॑ प॒शूनां॑ च॒र्मणा॑
 स॒म्भरे॑त्। ग्रा॒म्यान्प॒शूञ्छु॑चाऽर्प॑येत्। कृ॒ष्णाजि॑नेन॒ स॑म्भ॑रति।
 आ॒र॒ण्याने॒व प॒शूञ्छु॑चा॒र्पय॑ति। तस्मा॑त्स॒माव॑त्प॒शूनां॑
 प्र॒जाय॑मानानाम्॥१८॥

आ॒र॒ण्याः प॒शवः॑ कनी॑या॒सः। शु॒चा ह्यृ॑ताः। लो॒म॒तः
 स॑म्भ॑रति। अतो॒ ह्य॑स्य॒ मे॒ध्यम्। प॒रि॒गृ॒ह्या य॑न्ति।
 रक्ष॑सा॒मप॑हत्यै। ब॒हवो॑ हर॑न्ति। अप॑चितिमे॒वास्मि॑न्दधति।
 उद्ध॑ते॒ सिक॑तोपो॒प्ते परि॑श्रिते॒ निद॑धति॒ शान्त्यै॑। म॒द॒न्तीभि॑रु॒पं
 सृ॒जति॑॥१९॥

तेज॑ ए॒वास्मि॑न्दधाति। मधु॑ त्वा मधु॒ला के॑रो॒त्वित्या॑ह।
 ब्रह्म॑णै॒वास्मि॑न्तेजो॑ दधाति। यद्वा॒म्याणां॑ पात्रा॑णां क॒पालैः॑
 स॒सृ॒जेत्। ग्रा॒म्याणि॑ पात्रा॑णि शु॒चाऽर्प॑येत्। अ॒र्म॒क॒पालैः॑

स०सृजति। ए॒तानि॒ वा अ॒नुपजीवनी॒यानि॑। तान्ये॒व
 शु॒चार्प॑यति। शर्कराभिः स०सृजति धृत्यै॑। अथो॑ श॒न्त्वाय॑।
 अ॒ज॒लो॒मैः स०सृजति। ए॒षा वा अ॒ग्नेः प्रि॒या त॒नूः। यद॒जा।
 प्रि॒ययै॒वैनं॑ त॒नुवा॒ स०सृजति॑। अथो॑ तेज॑सा। कृ॒ष्णाजि॒नस्य॑
 लो॒मभिः॑ स०सृजति। य॒ज्ञो वै कृ॒ष्णाजि॒नम्। य॒ज्ञेनै॒व य॒ज्ञः
 स०सृजति॥ २०॥

याज्यायै न जुहुयादविशद्वेणुः शान्त्यै पङ्क्तिराधसमित्याह हरति दिहन्ति पराक्रमताविशत्
 प्रजायमानानां सृजति शन्त्वायाष्टौ च॥ [२]

परि॑श्रिते करोति। ब्र॒ह्मव॒र्चस॒स्य परि॑गृहीत्यै। न कुर्वन्न॒भि
 प्रा॑ण्यात्। यत्कुर्वन्न॒भि प्रा॑ण्यात्। प्रा॒णाञ्छु॑चार्पयेत्। अ॒प॒हाय॑
 प्रा॑णि॒ति। प्रा॒णानां॑ गोपी॒थाय॑। न प्र॑व॒र्ग्यं चादि॒त्यं चा॒न्तरे॑यात्।
 यद॑न्तरे॒यात्। दु॒श्चर्मा॑ स्यात्॥ २१॥

तस्मान्नान्तराय्यम्। आ॒त्मनो॑ गोपी॒थाय॑। वेणु॑ना करोति।
 तेजो॑ वै वेणुः। तेजः॑ प्र॒व॒र्ग्यः। तेज॑सै॒व तेजः॑ स॒म॒र्द्धय॑ति।
 म॒खस्य॑ शिरोऽसीत्याह। य॒ज्ञो वै म॒खः। तस्यै॒तच्छि॑रः।
 यत्प्र॑व॒र्ग्यः॥ २२॥

तस्मादेवमाह। य॒ज्ञस्य॑ प॒दे स्थ॑ इत्याह। य॒ज्ञस्य॑ ह्ये॒ते

पदे। अथो प्रतिष्ठित्यै। गायत्रेण त्वा छन्दसा करोमीत्याह।
छन्दोभिरेवैनं करोति। त्र्युद्धिं करोति। त्रयं इमे लोकाः।
एषां लोकानामाप्त्यै। छन्दोभिः करोति॥२३॥

वीर्यं वै छन्दांसि। वीर्येणैवैनं करोति। यजुषा बिलं करोति
व्यावृत्यै। इयं तं करोति। प्रजापतिना यज्ञमुखेन सम्मितम्।
इयं तं करोति। यज्ञपुरुषा सम्मितम्। इयं तं करोति। एतावद्वै
पुरुषे वीर्यम्। वीर्यसम्मितम्॥२४॥

अपरिमितं करोति। अपरिमितस्यावरुद्धौ। परिग्रीवं
करोति धृत्यै। सूर्यस्य हरसा श्रायेत्याह। यथायजुरेवैतत्।
अश्वशकेन धूपयति। प्राजापत्यो वा अश्वः सयोनित्वाय।
वृष्णो अश्वस्य निष्पदसीत्याह। असौ वा आदित्यो
वृषाऽश्वः। तस्य छन्दांसि निष्पत्॥२५॥

छन्दोभिरेवैनं धूपयति। अर्चिषे त्वा शोचिषे त्वेत्याह। तेजं
एवास्मिन्दधाति। वारुणोऽभीद्धः। मैत्रियोपैति शान्त्यै। सिद्धौ
त्वेत्याह। यथायजुरेवैतत्। देवस्त्वा सवितोद्वपत्वित्याह।
सवितृप्रसूत एवैनं ब्रह्मणा देवताभिरुद्वपति। अपद्यमानः
पृथिव्यामाशा दिश आपृणेत्याह॥२६॥

तस्माद्दग्निः सर्वा दिशोऽनु विभाति। उत्तिष्ठ बृहन्मवोर्ध्वस्तिष्ठ
 ध्रुवस्त्वमित्याह प्रतिष्ठित्यै। ईश्वरो वा एषोऽन्धो भवितोः।
 यः प्रवर्ग्यमन्वीक्षते। सूर्यस्य त्वा चक्षुषाऽन्वीक्ष इत्याह।
 चक्षुषो गोपीथाय। ऋजवे त्वा साधवे त्वा सुक्षित्यै त्वा
 भूत्यै त्वेत्याह। इयं वा ऋजुः। अन्तरिक्षं साधु। असौ
 सुक्षितिः॥२७॥

दिशो भूतिः। इमानेवास्मै लोकान्कल्पयति। अथो
 प्रतिष्ठित्यै। इदमहममुमामुष्यायणं विशा पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेन
 पर्यहामीत्याह। विशैवेन पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेन पर्यहति। विशेति
 राजन्यस्य ब्रूयात्। विशैवेन पर्यहति। पशुभिरिति वैश्यस्य।
 पशुभिरेवेन पर्यहति। असुर्य पात्रमनाच्छृणम्॥२८॥

आच्छृणत्ति। देवत्राकः। अजक्षीरेणाऽऽच्छृणत्ति। परमं वा
 एतत्पयः। यदजक्षीरम्। परमेणैवेन पयसाऽऽच्छृणत्ति।
 यजुषा व्यावृत्त्यै। छन्दोभिराच्छृणत्ति। छन्दोभिर्वा एष
 क्रियते। छन्दोभिरेव छन्दाऽस्याच्छृणत्ति। छन्धि
 वाचमित्याह। वाचमेवावरुन्धे। छन्ध्यूर्जमित्याह।
 ऊर्जमेवावरुन्धे। छन्धि हविरित्याह। हविरेवाकः।

देवं पुरश्चर सृष्ट्या सन्त्वेत्याह। यथा यजुरेवैतत्॥ २९॥

स्याद्यत् प्रवर्ग्यं शृण्वन्दीभिः करोति वीर्यसम्मितं छन्दांसि निष्पत्पृणेत्याह
सुक्षितिरनच्छृण्वच्छन्दांस्यच्छृणत्पृष्टौ च॥ [३]

ब्रह्मन्प्रचरिष्यामो होतर्धर्ममभिष्टुहीत्याह। एष वा एतर्हि
बृहस्पतिः। यद्वह्मा तस्मा एव प्रतिप्रोच्य प्रचरति।
आत्मनोऽनात्यै। यमाय त्वा मखाय त्वेत्याह। एता वा
एतस्य देवताः। ताभिरेवैनं समर्द्धयति। मदन्तीभिः
प्रोक्षति। तेजं एवास्मिन्दधाति॥ ३०॥

अभिपूर्वं प्रोक्षति। अभिपूर्वमेवास्मिन्तेजो दधाति। त्रिः
प्रोक्षति। त्र्यावृद्धि यज्ञः। अथो मेध्यत्वाय। होताऽन्वाह।
रक्षसामपहत्यै। अनवानम्। प्राणानां सन्तत्यै। त्रिष्टुभः
सतीर्गायत्रीरिवान्वाह॥ ३१॥

गायत्रो हि प्राणः। प्राणमेव यजमाने दधाति। सन्ततमन्वाह।
प्राणानामन्नाद्यस्य सन्तत्यै। अथो रक्षसामपहत्यै।
यत्परिमिता अनुब्रूयात्। परिमितमवरुन्धीत। अपरिमिता
अन्वाह। अपरिमितस्यावरुद्धौ। शिरो वा एतद्यज्ञस्य॥ ३२॥

यत्प्रवर्ग्यः। ऊर्ध्वञ्जोः। यन्मौञ्जो वेदो भवति। ऊर्जैव

य॒ज्ञस्य॑ शि॒रः॑ सम॑र्द्धयति। प्रा॒णा॒हुती॑र्जु॒होति॑। प्रा॒णाने॒व
यज॑माने दधाति। स॒प्त जु॑होति। स॒प्त वै शी॑र्ष॒ण्याः॑
प्रा॒णाः। प्रा॒णाने॒वास्मि॑न्दधाति। दे॒वस्त्वा॑ सवि॒ता
मध्वा॑ऽन॒क्तित्या॑ह॥ ३३॥

तेज॑सै॒वैन॑मनक्ति। पृ॒थि॒वीं तप॑स॒स्त्राय॑स्वेति॒ हिर॑ण्य॒मुपा॑स्यति।
अ॒स्या अन॑तिदाहाय। शि॒रो वा ए॒तद्य॑ज्ञस्य॑। यत्प्र॑व॒र्ग्यः।
अ॒ग्निः सर्वा॑ दे॒वताः॑। प्र॒ल॒वाना॑दी॒प्योपा॑स्यति। दे॒वता॑स्वे॒व
य॒ज्ञस्य॑ शि॒रः॑ प्रति॑दधाति। अ॒प्रति॑शीर्णाग्रं भवति।
ए॒तद्व॑र्हि॒र्ह्येषः॑॥ ३४॥

अ॒र्चि॒र॑सि शो॒चि॒रसी॒त्याह॑। तेज॑ ए॒वास्मि॑न्ब्रह्मव॒र्चसं॑ दधाति।
स॒सी॑दस्व म॒हा॒ अ॒सी॒त्याह॑। म॒हान् ह्येषः॑। ब्र॒ह्मवा॑दि॒नो
वद॑न्ति। ए॒ते वाव॑ त ऋ॒त्विजः॑। ये द॑र्शपूर्णमा॒सयोः॑। अथ॑
क॒था होता॑ यज॑मानायाऽऽशिषो॒ नाशा॑स्त॒ इति॑। पु॒रस्ता॑दाशीः
खलु॑ वा अ॒न्यो य॒ज्ञः। उ॒परि॑ष्ठादाशीर॒न्यः॥ ३५॥

अ॒ना॒धृ॒ष्या पु॒रस्ता॑दिति॒ यदे॒तानि॑ यजू॒ष्याह॑। शी॒र्ष॒त ए॒व
य॒ज्ञस्य॑ यज॑मान आ॒शिषो॑ऽव॒रुन्धे॑। आयुः॑ पु॒रस्ता॑दाह। प्र॒जां
दक्षि॑णतः। प्रा॒णं प॒श्चात्। श्रोत्र॑मुत्त॒रतः॑। वि॒धृ॒तिमु॒परि॑ष्ठात्।

प्राणानेवासमै समीचो दधाति। ईश्वरो वा एष
दिशोऽनून्मदितोः। यं दिशोऽनु व्यास्थापयन्ति॥३६॥

मनोरश्वासि भूरिपुत्रेतीमामभिमृशति। इयं वै मनोरश्वा
भूरिपुत्रा। अस्यामेव प्रतितिष्ठत्यनुन्मादाय। सूपसदा मे
भूया मा मां हिंसीरित्याहाहिंसायै। चितः स्थ परिचित
इत्याह। अपचितिमेवास्मिन्दधाति। शिरो वा एतद्यज्ञस्य।
यत्प्रवर्ग्यः। असौ खलु वा आदित्यः प्रवर्ग्यः। तस्य मरुतो
रश्मयः॥३७॥

स्वाहा मरुद्भिः परिश्रयस्वेत्याह। अमुमेवाऽऽदित्यं
रश्मिभिः पर्यूहति। तस्मादसावादित्योऽमुष्मिल्लोके रश्मिभिः
पर्यूढः। तस्माद्राजा विशा पर्यूढः। तस्माद्भ्रामणीः संजातैः
पर्यूढः। अग्नेः सृष्टस्य यतः। विकङ्कतं भा आच्छत्।
यद्वैकङ्कताः परिधयो भवन्ति। भा एवावरुन्धे। द्वादश
भवन्ति॥३८॥

द्वादश मासाः संवत्सरः। संवत्सरमेवावरुन्धे। अस्ति
त्रयोदशो मास इत्याहुः। यत्रयोदशः परिधिर्भवति।
तेनैव त्रयोदशं मासमवरुन्धे। अन्तरिक्षस्यान्तर्द्धिरसीत्याहुः

व्यावृत्त्यै। दिवं तपसस्त्रायस्वेत्युपरिष्ठाद्धिरण्यमधि निदधाति।
अमुष्या अनतिदाहाय। अथो आभ्यामेवैनमुभयतः
परिगृह्णाति। अर्हन् बिभर्षि सायंकानि धन्वेत्याह॥३९॥

स्तौत्येवैनमेतत्। गायत्रमसि त्रैष्टुभमसि जागतमसीति
ध्वित्राण्यादत्ते। छन्दोभिरेवैनान्यादत्ते। मधु मध्विति धूनीति।
प्राणो वै मधु। प्राणमेव यजमाने दधाति। त्रिः परियन्ति।
त्रिवृद्धि प्राणः। त्रिः परियन्ति। त्र्यावृद्धि यज्ञः॥४०॥

अथो रक्षसामपहत्यै। त्रिः पुनः परियन्ति। षट्थसम्पद्यन्ते।
षड्वा ऋतवः। ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठन्ति। यो वै घर्मस्य प्रियां
तनुवमाक्रामति। दुश्चर्मा वै स भवति। एष ह वा अस्य प्रियां
तनुवमाक्रामति। यत् त्रिः परीत्य चतुर्थं पर्येति। एतां ह
वा अस्योग्रदेवो राजनिराचक्राम॥४१॥

ततो वै स दुश्चर्माऽभवत्। तस्मात्त्रिः परीत्य न चतुर्थं
परीयात्। आत्मनो गोपीथाय। प्राणा वै ध्वित्राणि।
अव्यतिषङ्गं धून्वन्ति। प्राणानामव्यतिषङ्गाय कृत्यै। विनिषद्य
धून्वन्ति। दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठन्ति। ऊर्ध्वं धून्वन्ति। सुवर्गस्य
लोकस्य समष्ट्यै। सर्वतो धून्वन्ति। तस्मादयं सर्वतः

पवते॥४२॥

दधातीवान्वाह यज्ञस्याहेप उपरिष्ठादाशीरन्यो व्यास्थापर्यन्ति रश्मयो भवन्ति धन्वेत्याह यज्ञश्चक्राम
समंष्ट्रे द्वे च॥ [४]

अग्निष्ठा वसुभिः पुरस्ताद्रोचयतु गायत्रेण छन्दसेत्याह।
अग्निरेवैनं वसुभिः पुरस्ताद्रोचयति गायत्रेण छन्दसा।
समारुचितो रोचयेत्याह। आशिषमेवैतामाशास्ते। इन्द्रस्त्वा
रुद्रेर्दक्षिणतो रोचयतु त्रैष्टुभेन छन्दसेत्याह। इन्द्र एवैनं
रुद्रेर्दक्षिणतो रोचयति त्रैष्टुभेन छन्दसा। समारुचितो
रोचयेत्याह। आशिषमेवैतामाशास्ते। वरुणस्त्वाऽऽदित्यैः
पश्चाद्रोचयतु जागतेन छन्दसेत्याह। वरुण एवैनमादित्यैः
पश्चाद्रोचयति जागतेन छन्दसा॥४३॥

समारुचितो रोचयेत्याह। आशिषमेवैतामाशास्ते। द्युतानस्त्वा
मारुतो मरुद्भिर्रुत्तरतो रोचयत्वानुष्टुभेन छन्दसेत्याह।
द्युतान एवैनं मारुतो मरुद्भिर्रुत्तरतो रोचयत्वानुष्टुभेन
छन्दसा। समारुचितो रोचयेत्याह। आशिषमेवैतामाशास्ते।
बृहस्पतिस्त्वा विश्वेर्देवैरुपरिष्ठाद्रोचयतु पाङ्केन छन्दसेत्याह।
बृहस्पतिरेवैनं विश्वेर्देवैरुपरिष्ठाद्रोचयति पाङ्केन छन्दसा।

समारुचितो रोचयेत्याह। आशिषमेवैतामाशास्ते॥४४॥

रोचितस्त्वं देव घर्म देवेष्वसीत्याह। रोचितो ह्येष देवेषु।
रोचिषीयाहं मनुष्येष्वित्याह। रोचत एवैष मनुष्येषु। सम्राद्धर्म
रुचितस्त्वं देवेष्वायुष्माऽस्तेजस्वी ब्रह्मवर्चस्यसीत्याह।
रुचितो ह्येष देवेष्वायुष्माऽस्तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी। रुचितोऽहं
मनुष्येष्वायुष्माऽस्तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी भूयासमित्याह।
रुचित एवैष मनुष्येष्वायुष्माऽस्तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी
भवति। रुगंसि रुचं मयि धेहि मयि रुगित्याह।
आशिषमेवैतामाशास्ते। तं यदेतैर्यजुर्भिररोचयित्वा। रुचितो
घर्म इति प्रब्रूयात्। अरोचुकोऽध्वर्युः स्यात्। अरोचुको
यजमानः। अथ यदेनमेतैर्यजुर्भी रोचयित्वा। रुचितो घर्म
इति प्राह। रोचुकोऽध्वर्युर्भवति। रोचुको यजमानः॥४५॥

पश्चाद्रोचयति जागतेन छन्दसा पाङ्केन छन्दसा समारुचितो रोचयेत्याह। आशिषमेवैतामाशास्ते
शास्तेऽष्टौ च॥ [५]

शिरो वा एतद्यज्ञस्य। यत् प्रवर्ग्यः। ग्रीवा उपसदः।
पुरस्तादुपसदा प्रवर्ग्यं प्रवृणक्ति। ग्रीवास्वेव यज्ञस्य शिरः
प्रतिदधाति। त्रिः प्रवृणक्ति। त्रय इमे लोकाः। एभ्य एव

लोकेभ्यो यज्ञस्य शिरोऽवरुन्धे। षट्थसम्पद्यन्ते। षड्वा
ऋतवः॥४६॥

ऋतुभ्य एव यज्ञस्य शिरोऽवरुन्धे। द्वादशकृत्वः प्रवृणक्ति।
द्वादश मासाः संवत्सरः। संवत्सरादेव यज्ञस्य शिरोऽवरुन्धे।
चतुर्विंशतिः सम्पद्यन्ते। चतुर्विंशतिरर्द्धमासाः।
अर्द्धमासेभ्य एव यज्ञस्य शिरोऽवरुन्धे। अथो खलु।
सकृदेव प्रवृज्यः। एकं हि शिरः॥४७॥

अग्निष्टोमे प्रवृणक्ति। एतावान् वै यज्ञः। यावानग्निष्टोमः।
यावानेव यज्ञः। तस्य शिरः प्रतिदधाति। नोक्थ्यै प्रवृज्यात्।
प्रजा वै पशवं उक्थानि। यदुक्थ्यै प्रवृज्यात्। प्रजां पशूनस्य
निर्दहेत्। विश्वजिति सर्वपृष्ठे प्रवृणक्ति॥४८॥

पृष्ठानि वा अच्युतं च्यावयन्ति। पृष्ठैरेवास्मा अच्युतं
च्यावयित्वाऽवरुन्धे। अपश्यं गोपामित्याह। प्राणो वै गोपाः।
प्राणमेव प्रजासु वियातयति। अपश्यं गोपामित्याह। असौ
वा आदित्यो गोपाः। स हीमाः प्रजा गोपायति। तमेव
प्रजानां गोप्तरं कुरुते। अनिपद्यमानमित्याह॥४९॥

न ह्येष निपद्यते। आ च परा च पृथिभिश्चरन्तमित्याह।

आ च ह्येष परां च पृथिभिश्चरति। स सध्रीचीः स
 विषूचीर्वसान् इत्याह। सध्रीचींश्च ह्येष विषूचीश्च वसानः
 प्रजा अभि विपश्यति। आवरीवर्ति भुवनेष्वन्तरित्याह। आ
 ह्येष वरीवर्ति भुवनेष्वन्तः। अत्र प्रावीर्मधु माध्वीभ्यां मधु
 माधूचीभ्यामित्याह। वासन्तिकावेवास्मां ऋतू कल्पयति।
 समग्निरग्निना गतेत्याह॥५०॥

ग्रेष्मावेवास्मां ऋतू कल्पयति। समग्निरग्निना गतेत्याह।
 अग्निर्ह्येवैषोऽग्निना सङ्गच्छते। स्वाहा समग्निस्तपसा
 गतेत्याह। पूर्वमेवोदितम्। उत्तरेणाभिगृणाति। धर्ता दिवो
 विभासि रजसः पृथिव्या इत्याह। शारदावेवास्मां ऋतू
 कल्पयति॥५१॥

दिवि देवेषु होत्रा यच्छेत्याह। होत्राभिरेवेमाँल्लोकान्तसन्द-
 धाति। विश्वासां भुवां पतु इत्याह। हैमन्तिकावेवास्मां
 ऋतू कल्पयति। देवश्रूस्त्वं देव घर्म देवान्पाहीत्याह।
 शैशिरावेवास्मां ऋतू कल्पयति। तपोजां वाचमस्मे नियच्छ
 देवायुवमित्याह। या वै मेध्या वाक्। सा तपोजाः।
 तामेवावरुन्धे॥५२॥

गर्भो देवानामित्याह। गर्भो ह्येष देवानाम्। पिता
मतीनामित्याह। प्रजा वै मृतयः। तासामेष एव पिता। यत्
प्रवर्ग्यः। तस्मादेवमाह। पतिः प्रजानामित्याह। पतिर्ह्येष
प्रजानाम्। मतिः कवीनामित्याह॥५३॥

मतिर्ह्येष कवीनाम्। सं देवो देवेन सवित्रा यतिष्ठ
स९ सूर्येणारुक्तेत्याह। अमुं चैवाऽऽदित्यं प्रवर्ग्यं च
स९शास्ति। आयुर्दास्त्वमस्मभ्यं घर्म वर्चोदा असीत्याह।
आशिषमेवैतामाशास्ते। पिता नोऽसि पिता नो बोधेत्याह।
बोधयत्येवैनम्। न वै तेऽवकाशा भवन्ति। पत्नियै दशमः।
नव वै पुरुषे प्राणाः॥५४॥

नाभिर्दशमी। प्राणानेव यजमाने दधाति। अथो दशाक्षरा
विराट्। अन्नं विराट्। विराजैवान्नाद्यमवरुन्धे। यज्ञस्य
शिरोऽच्छिद्यत। तद्देवा होत्राभिः प्रत्यदधुः। ऋत्विजोऽवेक्षन्ते।
एता वै होत्राः। होत्राभिरेव यज्ञस्य शिरः प्रतिदधाति॥५५॥
रुचितमवेक्षन्ते। रुचिताद्वै प्रजापतिः प्रजा असृजत।
प्रजाना९ सृष्ट्यै। रुचितमवेक्षन्ते। रुचिताद्वै पर्जन्यो
वर्षति। वर्षुकः पर्जन्यो भवति। सं प्रजा एधन्ते।

रुचि॒तमवै॑क्षन्ते। रुचि॒तं वै ब्र॑ह्मवर्च॒सम्। ब्र॒ह्मव॒र्चसि॒नो
भव॑न्ति॥५६॥

अ॒धी॒यन्तोऽवै॑क्षन्ते। सर्व॒मायु॑र्यन्ति। न प॒त्यवै॑क्षेत।
यत्प॒त्यवे॑क्षेत। प्रजा॑येत। प्र॒जां त्व॑स्यै निर्द॑हेत्। यन्नावे॑क्षेत।
न प्रजा॑येत। नास्यै॑ प्र॒जां निर्द॑हेत्। ति॒रस्कृ॑त्य॒ यजु॑र्वाचयति।
प्रजा॑यते। नास्यै॑ प्र॒जां निर्द॑हति। त्व॒ष्टी॑मती ते स॒पेये॒त्याह॑।
स॒पा॒द्धि॒ प्र॒जाः प्र॒जाय॑न्ते॥५७॥

ऋत॒वो हि शि॒रः सर्व॑पृष्ठे प्रवृण॑न्त्यनि॒पद्य॑मान॒मित्या॑ह॒ ग॒तेत्या॑ह॒ शा॒र॒दावे॒वास्मां ऋ॒तू क॑ल्पयति
रु॒न्धे क॒वीना॒मित्या॑ह॒ प्रा॒णाः प्र॑ति॒दधा॑ति भवन्ति वाचयति च॒त्वारि॑ च॥—————[६]

दे॒वस्य॑ त्वा स॒वितुः॑ प्र॒स॒व इति॑ र॒शना॑माद॒त्ते प्र॑सू॒त्यै।
अ॒श्विनो॑र्बा॒हुभ्या॑मित्या॑ह। अ॒श्विनौ हि दे॒वाना॑म॒ध्वर्यू॑
आस्ता॑म्। पू॒ष्णो ह॑स्ता॒भ्यामित्या॑ह॒ यत्यै॑। आद॒देऽदि॒त्यै
रा॒स्नाऽसी॒त्याह॑ यजु॑ष्कृत्यै। इ॒ड ए॒ह्यदि॑त॒ एहि॑
स॒र॒स्व॒त्येही॒त्याह॑। ए॒तानि॑ वा अ॒स्यै दे॒वना॑मानि॑।
दे॒वना॑मै॒रेवै॒नामा॑ह्वयति। अ॒सावे॒ह्यसा॑वे॒ह्यसा॑वेही॒त्याह॑।
ए॒तानि॑ वा अ॒स्यै म॒नुष्य॑ना॒मानि॑॥५८॥

म॒नु॒ष्य॒नामै॒रेवै॒नामा॑ह्वयति। षट्थ॑सम्प॒द्यन्ते॑। ष॒ड्वा ऋ॒त॒वः।

ऋतुभिरेवैनामाह्वयति। अदित्या उष्णीषमसीत्याह।
यथायजुरेवैतत्। वायुरस्यैड इत्याह। वायुदेवत्यो वै वत्सः।
पूषा त्वोपावसृजत्वित्याह। पौष्णा वै देवतया पशवः॥५९॥

स्वयैवैनं देवतयोपावसृजति। अश्विभ्यां प्रदापयेत्याह।
अश्विनौ वै देवानां मिषजौ। ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति।
यस्ते स्तनः शशय इत्याह। स्तौत्येवैनान्। उस्त्रं घर्मः
शिःषोस्त्रं घर्मं पाहि घर्मायं शिःषेत्याह। यथा ब्रूयादमुष्मै
देहीति। तादृगेव तत्। बृहस्पतिस्त्वोपं सीदत्वित्याह॥६०॥

ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिः। ब्रह्मणैवैनामुपसीदति। दानवः स्थ
पेरंव इत्याह। मेध्यानेवैनान्करोति। विष्वग्वृतो लोहितेनेत्याह
व्यावृत्त्यै। अश्विभ्यां पिन्वस्व सरस्वत्यै पिन्वस्व पूष्णे
पिन्वस्व बृहस्पतये पिन्वस्वेत्याह। एताभ्यो ह्येषा देवताभ्यः
पिन्वते। इन्द्राय पिन्वस्वेन्द्राय पिन्वस्वेत्याह। इन्द्रमेव
भागधेयेन समर्द्धयति। द्विरिन्द्रायेत्याह॥६१॥

तस्मादिन्द्रो देवतानां भूयिष्ठभाक्तमः। गायत्रोऽसि त्रैष्टुभोऽसि
जागतमसीति शफोपयमानादत्ते। छन्दोभिरेवैनानादत्ते।
सहोर्जो भागेनोपमेहीत्याह। ऊर्ज एवैनं भागमकः।

अ॒श्विनौ वा ए॒तद्य॒ज्ञस्य॒ शिरः॑ प्रति॒दध॑तावब्रूताम्।
 आ॒वाभ्या॑मे॒व पूर्वा॑भ्यां वष॑ट्कियाता इति॑। इन्द्रा॑श्विना॒ मधु॑नः
 सार॒घस्ये॑त्याह। अ॒श्विभ्या॑मे॒व पूर्वा॑भ्यां वष॑ट्करोति। अथो॑
 अ॒श्विना॑वे॒व भा॑ग॒धेये॑न॒ सम॑र्द्धयति॥६२॥

घ॒र्म पा॑त वसवो॒ यज॑ता॒ वडि॑त्याह। वसू॑ने॒व भा॑ग॒धेये॑न॒
 सम॑र्द्धयति। यद्व॑षट्कुर्यात्। या॒तया॑माऽस्य वष॑ट्कारः स्या॑त्। यन्न
 व॑षट्कुर्यात्। रक्षा॑सि॒ यज्ञ॑ ह॒न्युः। वडि॑त्याह। प॒रोक्ष॑मे॒व
 वष॑ट्करोति। नास्य॑ या॒तया॑मा वष॑ट्कारो भव॑ति। न य॒ज्ञः
 रक्षा॑सि घ्नन्ति॥६३॥

स्वाहा॑ त्वा॒ सूर्य॑स्य र॒श्मये॑ वृष्टि॒वन॑ये जुहोमीत्याह। यो वा
 अ॒स्य पु॑ण्यो र॒श्मिः। स वृष्टि॒वनिः॑। तस्मा॑ ए॒वैनं॑ जुहोति।
 मधु॑ ह॒विर॒सीत्या॑ह। स्व॒दय॑त्ये॒वैनम्। सूर्य॑स्य तप॑स्तपेत्याह।
 य॒थाय॑जुरे॒वैतत्। द्यावा॑पृथि॒वीभ्यां॑ त्वा॒ परि॑गृह्णामीत्याह।
 द्यावा॑पृथि॒वीभ्यामे॒वैनं॑ परि॑गृह्णाति॥६४॥

अ॒न्तरि॑क्षेण॒ त्वोप॑यच्छामीत्याह। अ॒न्तरि॑क्षेणै॒वैन॑मुप॑यच्छति।
 न वा ए॒तं म॑नु॒ष्यो भ॑र्तुम॒र्हति॑। दे॒वानां॑ त्वा पि॒तृणा॑मनु॑मतो॒

भर्तुः॑ शकेयमित्या॑ह। दे॒वैरे॒वैनं॑ पि॒तृभि॒रनु॑मत आद॑त्ते। वि
वा ए॒नमे॒तद॑र्द्धयन्ति। यत्प॒श्चात्प्र॑वृज्यं पु॒रो जुह्वा॑ति। तेजो॑ऽसि
तेजो॑ऽनु प्रेहीत्या॑ह। तेजं॑ ए॒वास्मि॑न्दधाति। दि॒विस्पृ॑ङ्गा
मां हि॒॑सीर॑न्तरि॒क्षस्पृ॑ङ्गा मां हि॒॑सीः पृ॒थिवि॑स्पृङ्गा मां
हि॒॑सीरि॒त्याहा॒हि॑सायै॥६५॥

सु॒व॑रसि सु॒व॑र्मे यच्छ॒ दिवं॑ यच्छ॒ दि॒वो मां पा॑हीत्या॑ह।
आ॒शिष॑मे॒वैता॑माशा॑स्ते। शिरो॒ वा ए॒तद्य॑ज्ञस्य। यत्प्र॑वृ॒र्ग्यः।
आ॒त्मा वा॒युः। उ॒द्यत्य॑ वातना॒मान्या॑ह। आ॒त्मन्ने॒व य॑ज्ञस्य
शि॒रः प्र॑ति॒दधा॑ति। अ॒न॒वान॑म्। प्रा॒णाना॒॑ सन्त॑त्यै।
पञ्चा॑ह॥६६॥

पा॒ङ्क्तो य॑ज्ञः। यावा॑ने॒व य॑ज्ञः। तस्य॒ शि॒रः प्र॑ति॒दधा॑ति। अ॒ग्नये॑
त्वा व॑सु॒मते॒ स्वाहे॑त्या॑ह। अ॒सौ वा आ॑दि॒त्योऽग्नि॑र्वसु॒मान्।
तस्मा॑ ए॒वैनं॑ जुहोति। सोमा॑य त्वा रु॒द्रव॑ते॒ स्वाहे॑त्या॑ह।
च॒न्द्रमा॒ वै सोमो॑ रु॒द्रवा॑न्। तस्मा॑ ए॒वैनं॑ जुहोति। वरु॑णाय
त्वाऽऽदि॒त्यव॑ते॒ स्वाहे॑त्या॑ह॥६७॥

अ॒प्सु वै वरु॑ण आदि॒त्यवा॑न्। तस्मा॑ ए॒वैनं॑ जुहोति।
बृ॒हस्प॑तये त्वा वि॒श्वदै॑व्यावते॒ स्वाहे॑त्या॑ह। ब्र॒ह्म वै

देवानां बृहस्पतिः। ब्रह्मणैवैनं जुहोति। सवित्रे त्वंभुमते
 विभुमते प्रभुमते वाजवते स्वाहेत्याह। संवत्सरो वै
 सवितर्भुमान् विभुमान्प्रभुमान् वाजवान्। तस्मा एवैनं
 जुहोति। यमाय त्वाऽङ्गिरस्वते पितृमते स्वाहेत्याह। प्राणो
 वै यमोऽङ्गिरस्वान्पितृमान्॥६८॥

तस्मा एवैनं जुहोति। एताभ्यं एवैनं देवताभ्यो जुहोति।
 दश सम्पद्यन्ते। दशाक्षरा विराट्। अन्नं विराट्।
 विराजैवान्नाद्यमवरुन्धे। रौहिणाभ्यां वै देवाः सुवर्गं
 लोकमायन्। तद्रौहिण्यो रौहिणत्वम्। यद्रौहिणौ भवतः।
 रौहिणाभ्यामेव तद्यजमानः सुवर्गं लोकमेति। अहर्ज्योतिः
 केतुना जुषताः सुज्योतिर्ज्योतिषाः स्वाहा रात्रिर्ज्योतिः
 केतुना जुषताः सुज्योतिर्ज्योतिषाः स्वाहेत्याह।
 आदित्यमेव तदमुष्मिल्लोकेऽह्ना परस्ताद्वाधार। रात्रिया
 अवस्तात्। तस्मादसावादित्योऽमुष्मिल्लोकेऽहोरात्राभ्यां
 धृतः॥६९॥

मनुष्यनामानि पशवः सीदत्वित्याहेन्द्रायेत्याहार्द्धयति घ्नन्ति गृह्णात्यहिंसायै पञ्चाऽहादित्यवन्ते
 स्वाहेत्याह पितृमानेति चत्वारि च॥

विश्वा॒ आशा॑ दक्षिणसदित्या॑ह। विश्वाने॒व दे॒वान्ग्री॑णाति।
 अथो॒ दुरि॑ष्ट्या ए॒वैनं॑ पाति। विश्वा॑ दे॒वान॑याडिहेत्या॑ह।
 विश्वाने॒व दे॒वान्भा॑ग॒धेये॑न॒ सम॑र्द्धयति। स्वाहा॑कृतस्य घ॒र्मस्य॑
 मधोः॑ पिबतमश्चि॒नेत्या॑ह। अ॒श्विना॑वे॒व भा॑ग॒धेये॑न॒ सम॑र्द्धयति।
 स्वाहा॑ऽग्नये॑ य॒ज्ञिया॑य॒ शं यजु॑र्भिरित्या॑ह। अ॒भ्ये॑वैनं॑ घारयति।
 अथो॒ ह॒विरे॒वाकः॑ ॥ ७० ॥

अ॒श्विना॑ घ॒र्म पा॑त॒ः हा॒र्दिवा॑नमह॒र्दिवा॑भि॒रूति॑भिरित्या॑ह।
 अ॒श्विना॑वे॒व भा॑ग॒धेये॑न॒ सम॑र्द्धयति। अनु॑ वां द्यावा॑पृथि॒वी
 म॑साता॒मित्या॑हानु॑मत्यै। स्वाहेन्द्रा॑य॒ स्वाहेन्द्रा॑वडित्या॑ह।
 इन्द्रा॑य॒ हि पु॒रो हू॑यते॑। आ॒श्राव्या॑ह घ॒र्मस्य॑ य॒जेति॑।
 वष॑ट्कृते जुहोति। रक्ष॑सामप॑हत्यै। अनु॑यजति स्व॒गाकृ॑त्यै।
 घ॒र्मम॑पातमश्चि॒नेत्या॑ह ॥ ७१ ॥

पूर्वमे॒वोदि॑तम्। उत्त॑रेणा॒भिगृ॑णाति। अनु॑ वां द्यावा॑पृथि॒वी
 अ॑म॒साता॑मित्या॒हानु॑मत्यै। तं प्रा॒व्यं यथा॑वण्णमो॑ दि॒वे
 नमः॑ पृथि॒व्या इत्या॑ह। य॒थाय॑जुरे॒वैतत्। दि॒विधा॑ इ॒मं य॒ज्ञं
 य॒ज्ञमि॑मं दि॒विधा॑ इत्या॑ह। सु॒वर्गमे॑वैनं॑ लो॒कं ग॑मयति। दि॒वं
 गच्छा॑न्तरि॒क्षं गच्छ॑ पृथि॒वीं ग॒च्छेत्या॑ह। ए॒ष्वे॑वैनं॑ लो॒केषु॑

प्रतिष्ठापयति। पञ्च प्रदिशो गच्छेत्याह॥७२॥

दिक्ष्वेवैनं प्रतिष्ठापयति। देवान्धर्मपान्गच्छ पितृन्धर्मपान्गच्छेत्याह। उभयेष्वेवैनं प्रतिष्ठापयति। यत्पिन्वते। वर्षुकः पर्जन्यो भवति। तस्मात्पिन्वमानः पुण्यः। यत्प्राङ्पिन्वते। तद्देवानाम्। यदक्षिणा। तत्पितॄणाम्॥७३॥

यत्प्रत्यक्। तन्मनुष्याणाम्। यदुदङ्। तद्बुद्धाणाम्। प्राञ्चमुदञ्चं पिन्वयति। देवत्राकः। अथो खलु। सर्वा अनु दिशः पिन्वयति। सर्वा दिशः समेधन्ते। अन्तःपरिधिं पिन्वयति॥७४॥

तेजसोऽस्कन्दाय। इषे पीपिहूर्जे पीपिहीत्याह। इषमेवोर्जं यजमाने दधाति। यजमानाय पीपिहीत्याह। यजमानायैवैतामाशिषमाशास्ते। मह्यं ज्यैष्ठ्याय पीपिहीत्याह। आत्मन एवैतामाशिषमाशास्ते। त्विष्यै त्वा द्युम्नाय त्वेन्द्रियाय त्वा भूत्यै त्वेत्याह। यथायजुरेवैतत्। धर्मासि सुधर्मा मे न्यस्मे ब्रह्माणि धारयेत्याह॥७५॥

ब्रह्मन्नेवैनं प्रतिष्ठापयति। नेत्वा वातः स्कन्दयादिति यद्यभिचरेत्। अमुष्य त्वा प्राणे सादयाम्यमुना सह निरर्थं

गच्छेति ब्रूयाद्यं द्विष्यात्। यमेव द्वेष्टि। तेनैनं सह निरर्थं
 गमयति। पूष्णे शरसे स्वाहेत्याह। या एव देवता हुतभागाः।
 ताम्यं एवैनं जुहोति। गावभ्यः स्वाहेत्याह। या एवान्तरिक्षे
 वाचः॥ ७६॥

ताम्यं एवैनं जुहोति। प्रतिरेभ्यः स्वाहेत्याह। प्राणा वै
 देवाः प्रतिराः। तेभ्यं एवैनं जुहोति। द्यावापृथिवीभ्यां
 स्वाहेत्याह। द्यावापृथिवीभ्यामेवैनं जुहोति। पितृभ्यो
 घर्मपेभ्यः स्वाहेत्याह। ये वै यज्वानः। ते पितरो घर्मपाः।
 तेभ्यं एवैनं जुहोति॥ ७७॥

रुद्राय रुद्रहोत्रे स्वाहेत्याह। रुद्रमेव भागधेयेन समर्द्धयति।
 सर्वतः समनक्ति। सर्वत एव रुद्रं निरवदयते। उदञ्चं
 निरस्यति। एषा वै रुद्रस्य दिक्। स्वायामेव दिशि रुद्रं
 निरवदयते। अप उपस्पृशति मेध्यत्वाय। नान्वीक्षेत।
 यदन्वीक्षेत॥ ७८॥

चक्षुरस्य प्रमायुकं स्यात्। तस्मान्नान्वीक्ष्यः। अपीपरो
 माऽहो रात्रियै मा पाह्येषा ते अग्ने समित्तया समिध्यस्वायुर्मे
 दा वर्चसा माऽऽजीरित्याह। आयुरेवास्मिन्वर्चो दधाति।

अपी॑परो मा॒ रात्रि॑या॒ अहो॑ मा पा॒ह्येषा॑ ते अ॒ग्ने
 स॒मि॒त्तया॒ समि॑ध्य॒स्वाऽऽयु॑र्मे दा॒ वर्च॑सा माऽऽ॒ञ्जीरि॑त्या॒ह।
 आयु॑रे॒वास्मि॒न्वर्चो॑ दधाति। अ॒ग्निज्यो॑ति॒ज्योति॑र॒ग्निः
 स्वाहा॒ सूर्यो॑ ज्योति॒ज्योतिः॑ सूर्यः॒ स्वाहे॑त्या॒ह।
 य॒था॒य॒जुरे॑वैतत्। ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो॑ वदन्ति। हो॒त॒व्यम॒ग्निहो॑त्रा(३)न
 हो॒त॒व्या(३)मि॑ति॥ ७९॥

यद्य॒जुषा॑ जुहुयात्। अय॑थापूर्वमाहु॑ती जुहुयात्। यन्न
 जुहुयात्। अ॒ग्निः परा॑भवेत्। भूः स्वाहे॑त्ये॒व हो॒त॒व्यम्।
 य॒था॒पूर्वमाहु॑ती जुहोति॑। ना॒ग्निः परा॑भवति। हु॒तः ह॒विर्मधु॑
 ह॒विरि॑त्या॒ह। स्व॒दय॑त्ये॒वैनम्। इन्द्र॑तमे॒ऽग्रावि॑त्या॒ह॥ ८०॥

प्रा॒णो वा इन्द्र॑तमो॒ऽग्निः। प्रा॒ण ए॒वैन॒मिन्द्र॑तमे॒ऽग्नौ जु॑होति।
 पि॒ता नो॑ऽसि मा॑ मा॑ हि॒ःसीरि॑त्या॒हाहि॑सायै। अ॒श्यामं॑
 ते दे॒व घ॑र्म॒मधु॑मतो॒ वाज॑वतः॒ पितु॑मत॒ इत्या॑ह।
 आ॒शिष॑मे॒वैता॑माशा॑स्ते। स्व॒धा॒विनो॑ऽशी॒महि॑ त्वा॒ मा मा॑
 हि॒ःसीरि॑त्या॒हाहि॑सायै। तेज॑सा॒ वा ए॒ते व्यु॑ध्यन्ते। ये
 प्र॒व॒र्ग्येण॑ चर॑न्ति। प्राश्न॑न्ति। तेज॑ ए॒वात्म॑न्दधते॥ ८१॥

सं॒व॒त्सरं॑ न मा॒ः सम॑श्जीयात्। न रा॒मामु॑पेयात्। न मृ॒न्मये॑न

पिबेत्। नास्य॑ रा॒म उच्छि॑ष्टं पिबेत्। तेज॑ ए॒व तत्सं॑श्यति।
 दे॒वा॒सुराः॑ संय॑न्ता आसन्। ते दे॒वा वि॑ज॒यमु॑प॒यन्तः॑। वि॒भ्राजि॑
 सौ॒र्ये ब्र॒ह्म॒सन्त्य॑दधत। यत्किं॑ च॒ दिवा॑की॒र्त्यम्। तदे॒तेनै॒व
 व्र॒तेना॑गोपायत्। तस्मा॑दे॒तद्व्र॑तं चा॒र्यम्। तेज॑सो गोपी॒धाय॑।
 तस्मा॑दे॒तानि॒ यजूं॑षि वि॒भ्राजः॑ सौ॒र्यस्ये॒त्याहुः॑। स्वाहा॑ त्वा
 सूर्य॑स्य र॒श्मिभ्य॑ इति॑ प्रा॒तः स॑सा॒दय॑ति। स्वाहा॑ त्वा
 नक्ष॑त्रेभ्य॒ इति॑ सा॒यम्। ए॒ता वा ए॒तस्य॑ दे॒वताः॑। ताभि॑रे॒वैन॑
 सम॑र्द्धयति॥८२॥

अ॒क्र॒श्विने॒त्याह॑ प्र॒दिशो॑ ग॒च्छे॒त्याह॑ पि॒तृणा॑मन्तःप॒रिधि॑ पि॒न्वय॑ति धा॒रये॒त्याह॑ वा॒चो घ॑र्मपास्तेभ्यं
 ए॒वैनं॑ जुहोत्य॒न्वीक्षे॑त होत॒व्या(३)मि॒त्यग्रा॑वि॒त्याह॑ दधते॒गोपा॑यत्सुप्त च॥—————[८]

घ॒र्म या ते॑ दि॒वि शु॒गिति॑ ति॒स्र आहु॑तीर्जुहोति।
 छ॒न्दोभि॑रे॒वास्यै॒भ्यो लो॒केभ्यः॑ शु॒च॒मव॑ यजते। इ॒य॒त्यग्रे॑
 जुहोति। अथे॒य॒त्यथे॑यति। त्रयं॑ इ॒मे लो॒काः। अ॒नु नो॒ऽद्या॒नु॒
 मति॑रि॒त्याहा॒नु॒मत्यै॑। दि॒वस्त्वा॑ प॒र॒स्पाया॑ इ॒त्याह॑। दि॒व
 ए॒वेमाँल्लो॒कान्दा॑धार। ब्र॒ह्म॒णस्त्वा॑ प॒र॒स्पाया॑ इ॒त्याह॑॥८३॥
 ए॒ष्वे॒व लो॒केषु॑ प्र॒जा दा॑धार। प्रा॒णस्य॑ त्वा प॒र॒स्पाया॑
 इ॒त्याह॑। प्र॒जास्वे॒व प्रा॒णान्दा॑धार। शि॒रो वा ए॒तद्य॑ज्ञस्य॑।

यत्प्रवर्ग्यः। असौ खलु वा आदित्यः प्रवर्ग्यः। तं यदक्षिणा
प्रत्यश्चमुदश्चमुद्वासयेत्। जिह्वं यज्ञस्य शिरो हरेत्।
प्राश्चमुद्वासयति। पुरस्तादेव यज्ञस्य शिरः प्रतिदधाति॥८४॥

प्राश्चमुद्वासयति। तस्मादसावादित्यः पुरस्तादुदेति।
शफोपयमान्धवित्राणि धृष्टी इत्यन्ववहरन्ति। सात्मानमेवैनं
सतनुं करोति। सात्माऽमुष्मिल्लोके भवति। य एवं वेद।
औदुम्बराणि भवन्ति। ऊर्वा उदुम्बरः। ऊर्जमेवावरुन्धे।
वर्त्मना वा अन्वित्य॥८५॥

यज्ञं रक्षांसि जिघांसन्ति। साम्नां प्रस्तोताऽन्ववैति।
साम वै रक्षोहा। रक्षंसामपंहत्यै। त्रिर्निधनमुपैति। त्रयं इमे
लोकाः। एभ्य एव लोकेभ्यो रक्षांस्यपंहन्ति। पुरुषः पुरुषो
निधनमुपैति। पुरुषः पुरुषो हि रक्षस्वी। रक्षंसामपंहत्यै॥८६॥

यत्पृथिव्यामुद्वासयेत्। पृथिवीं शुचाऽर्पयेत्। यदप्सु। अपः
शुचारपयेत्। यदोषधीषु। ओषधीः शुचाऽर्पयेत्। यद्वनस्पतिषु।
वनस्पतींश्छुचारपयेत्। हिरण्यं निधायोद्वासयति। अमृतं वै
हिरण्यम्॥८७॥

अमृतं एवैनं प्रतिष्ठापयति। वल्गुरसि शं युधाया इति
 त्रिः परिषिञ्चन्पर्येति। त्रिवृद्धा अग्निः। यावानेवाग्निः।
 तस्य शुचं शमयति। त्रिः पुनः पर्येति। षट्थसम्पद्यन्ते।
 षड्वा ऋतवः। ऋतुभिरेवास्य शुचं शमयति। चतुः
 सक्तिर्नाभिर्ऋतस्येत्याह॥८८॥

इयं वा ऋतम्। तस्या एष एव नाभिः। यत् प्रवर्ग्यः।
 तस्मादेवमाह। सदो विश्वायुरित्याह। सदो हीयम्। अप द्वेषो
 अप ह्वर इत्याह भ्रातृव्यापनुत्यै। घर्मेतत्तेऽन्नमेतत्पुरीषमिति
 दध्ना मधुमिश्रेण पूरयति। ऊर्वा अन्नाद्यं दधि।
 ऊर्जैवैनमन्नाद्येन समर्द्धयति॥८९॥

अनशनायुको भवति। य एवं वेद। रन्तिर्नामांसि दिव्यो गन्धर्व
 इत्याह। रूपमेवास्यैतन्महिमानं रन्ति बन्धुतां व्याचष्टे।
 समहमायुषा सं प्राणेनेत्याह। आशिषमेवैतामाशास्ते। व्यसौ
 योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इत्याह। अभिचार एवास्येषः।
 अचिक्नददृषा हरिरित्याह। वृषा ह्येषः॥९०॥

वृषा हरिः। महान्मित्रो न दर्शत इत्याह। स्तौत्येवैनमेतत्।
 चिदसि समुद्रयोनिरित्याह। स्वामेवैनं योनिं गमयति।

नमस्ते अस्तु मा मां हिंसीरित्याहाहिंसायै। विश्वावसुं
सोम गन्धर्वमित्याह। यदेवास्य क्रियमाणस्यान्तर्यन्ति।
तदेवास्यैतेनाप्याययति। विश्वावसुरभि तन्नो गृणात्वित्याह॥११॥

पूर्वमेवोदितम्। उत्तरेणाभि गृणाति। धियो हिन्वानो धिय इन्नो
अव्यादित्याह। ऋतूनेवास्मै कल्पयति। प्राऽऽसां गन्धर्वो
अमृतानि वोचदित्याह। प्राणा वा अमृताः। प्राणानेवास्मै
कल्पयति। एतत्त्वं देव घर्म देवो देवानुपांगा इत्याह। देवो
ह्येष सं देवानुपैति। इदमहं मनुष्यो मनुष्यानित्याह॥१२॥

मनुष्यो हि। एष सन्मनुष्यानुपैति। ईश्वरो वै
प्रवर्ग्यमुद्वासयन्। प्रजां पशून्त्सोमपीथमनुद्वासः सोम
पीथानुमेहि। सह प्रजया सह रायस्पोषेणेत्याह। प्रजामेव
पशून्त्सोमपीथमात्मन्धत्ते। सुमित्रा न आप ओषधयः
सन्वित्याह। आशिषमेवैतामाशास्ते। दुर्मित्रास्तस्मै
भूयासुर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इत्याह।
अभिचार एवास्यैषः। प्र वा एषोऽस्माल्लोकाच्चवते। यः
प्रवर्ग्यमुद्वासयति। उदुत्यं चित्रमिति सौरीभ्यामृग्भ्यां पुनरेत्य

गार्हपत्ये जुहोति। अयं वै लोको गार्हपत्यः। अस्मिन्नेव
लोके प्रतितिष्ठति। असौ खलु वा आदित्यः सुवर्गो लोकः।
यत्सौरी भवतः। तेनैव सुवर्गाल्लोकान्नैति॥१३॥

ब्रह्मणस्त्वा परस्पाया इत्याह दधात्यन्वित्यं रक्षस्वी रक्षसामपंहत्यै वै हिरण्यमाहार्द्धयति ह्येष
गृणात्वित्याह मनुष्यानित्याहास्यैषोऽष्टौ च॥—————[९]

प्रजापतिं वै देवाः शुक्रं पयोऽदुहन्। तदेभ्यो न व्यभवत्।
तदग्निर्व्यकरोत्। तानि शुक्रियाणि सामान्यभवन्। तेषां
यो रसोऽत्यक्षरत्। तानि शुक्रयजूंष्यभवन्। शुक्रियाणां
वा एतानि शुक्रियाणि। सामपयसं वा एतयोरन्यत्।
देवानामन्यत्पयः। यद्गोः पयः॥१४॥

तत्साम्नः पयः। यदजायै पयः। तद्देवानां पयः।
तस्माद्यत्रैतैर्यजुर्भिश्चरन्ति। तत्पयसा चरन्ति। प्रजापतिमेव
तत्पयसाऽन्नाद्येन समर्द्धयन्ति। एष ह त्वै साक्षात्प्रवर्ग्यं
भक्षयति। यस्यैवं विदुषः प्रवर्ग्यः प्रवृज्यते। उत्तरवेद्यामुद्वास-
येत्तेजस्कामस्य। तेजो वा उत्तरवेदिः॥१५॥

तेजः प्रवर्ग्यः। तेजसैव तेजः समर्द्धयति। उत्तरवेद्यामुद्वासये-
दन्नकामस्य। शिरो वा एतद्यज्ञस्य। यत्प्रवर्ग्यः।

मुखमुत्तरवेदिः। शीर्ष्णेव मुखं सन्धात्यन्नाद्याय।
अन्नाद एव भवति। यत्र खलु वा एतमुद्वासितं वयांसि
पर्यासते। परि वै तां समां प्रजा वयांस्यसते॥१६॥

तस्मादुत्तरवेद्यामेवोद्वासयेत्। प्रजानां गोपीथाय। पुरो
वा पश्चाद्वोद्वासयेत्। पुरस्ताद्वा एतज्ज्योतिरुदेति।
तत्पश्चान्निम्रोचति। स्वामेवैनं योनिमनूद्वासयति। अपां
मध्य उद्वासयेत्। अपां वा एतन्मध्याज्ज्योतिरजायत।
ज्योतिः प्रवर्ग्यः। स्वयैवैनं योनौ प्रतिष्ठापयति॥१७॥

यं द्विष्यात्। यत्र स स्यात्। तस्यां दिश्युद्वासयेत्। एष
वा अग्निर्वैश्वानरः। यत्प्रवर्ग्यः। अग्निनैवैनं वैश्वानरेणाभि
प्रवर्तयति। औदुम्बर्यां शाखायामुद्वासयेत्। ऊर्वा
उदुम्बरः। अन्नं प्राणः। शुग्घर्मः॥१८॥

इदमहममुष्यामुष्यायणस्य शुचा प्राणमपि दहामीत्याह।
शुचैवास्यं प्राणमपि दहति। ताजगार्तिमाच्छति। यत्र
दर्भा उपदीकंसन्तताः स्युः। तदुद्वासयेद्वृष्टिकामस्य। एता
वा अपामनूज्झ्रावर्यो नाम। यद्दर्भाः। असौ खलु वा
आदित्य इतो वृष्टिमुदीरयति। असावेवास्मा आदित्यो वृष्टिं

नियच्छति। ता आपो नियता धन्वना यन्ति॥११॥

गोः पयं उत्तरवेदिं सते स्थापयति घर्मो यन्ति॥—————[१०]

प्रजापतिः सम्प्रियमाणः। सम्राट्सम्भृतः। घर्मः प्रवृक्तः।
महावीर उद्भासितः। असौ खलु वावैष आदित्यः। यत्प्रवर्ग्यः।
स एतानि नामान्यकुरुत। य एवं वेद। विदुरेनं नाम्ना।
ब्रह्मवादिनो वदन्ति॥१००॥

यो वै वसीयांसं यथानाममुपचरति। पुण्यातिं वै स तस्मै
कामयते। पुण्यातिमस्मै कामयन्ते। य एवं वेद। तस्मादेवं
विद्वान्। घर्म इति दिवाऽऽचक्षीत। सम्राडिति नक्तम्। एते
वा एतस्य प्रिये तनुवौ। एते अस्य प्रिये नामनी। प्रिययैवेनं
तनुवौ॥१०१॥

प्रियेण नाम्ना समर्द्धयति। कीर्तिरस्य पूर्वागच्छति
जनतामायतः। गायत्री देवेभ्योऽपाक्रामत्। तां देवाः
प्रवर्ग्येणैवानु व्यभवन्। प्रवर्ग्येणाप्नुवन्। यच्चतुर्विंशतिकृत्वः
प्रवर्ग्यं प्रवृणक्ति। गायत्रीमेव तदनु विभवति। गायत्रीमाप्नोति।
पूर्वाऽस्य जनं यतः कीर्तिर्गच्छति। वैश्वदेवः स संन्नः॥१०२॥
वसवः प्रवृक्तः। सोमोऽभिकीर्यमाणः। आश्विनः

पयस्यानीयमाने। मारुतः कथन्। पौष्ण उदन्तः।
सारस्वतो विष्यन्दमानः। मैत्रः शरो गृहीतः। तेज उद्यतः।
वायुर्हियमाणः। प्रजापतिरहूयमानो वाग्धुतः॥१०३॥

असौ खलु वावैष आदित्यः। यत्प्रवर्ग्यः। स एतानि
नामान्यकुरुत। य एवं वेद। विदुरेनं नाम्ना। ब्रह्मवादिनो
वदन्ति। यन्मृन्मयमाहुतिं नाश्नुतेऽथ। कस्मादिषोऽश्नुत
इति। वागेष इति ब्रूयात्। वाच्येव वाचं दधाति॥१०४॥

तस्मादश्नुते। प्रजापतिर्वा एष द्वादशधा विहितः।
यत्प्रवर्ग्यः। यत्प्रागवकाशेभ्यः। तेन प्रजा असृजत।
अवकाशैर्देवासुरानसृजत। यदूर्ध्वमवकाशेभ्यः। तेनान्नम-
सृजत। अन्नं प्रजापतिः। प्रजापतिर्वैषः॥१०५॥

वदन्ति तनुवा स०संज्ञो हूयमानो वाग्धुतो दधात्येषः॥[११]

सविता भूत्वा प्रथमेऽहन्प्रवृज्यते। तेन कामा९ एति।
यद्वितीयेऽहन्प्रवृज्यते। अग्निर्भूत्वा देवानेति। यत्तृतीयेऽहन्प्र-
वृज्यते। वायुर्भूत्वा प्राणानेति। यच्चतुर्थेऽहन्प्रवृज्यते।
आदित्यो भूत्वा रश्मीनेति। यत्पञ्चमेऽहन्प्रवृज्यते। चन्द्रमा
भूत्वा नक्षत्राण्येति॥१०६॥

यत्षष्ठेऽहं॑न्प्रवृ॒ज्यते॑। ऋ॒तुर्भू॒त्वा सं॑वत्स॒रमे॑ति। यत्सप्त॑मेऽहं॑न्प्र-
वृ॒ज्यते॑। धा॒ता भू॒त्वा श॑क्क॒रीमे॑ति। यदष्ट॑मेऽहं॑न्प्रवृ॒ज्यते॑।
बृह॑स्पतिर्भू॒त्वा गा॑य॒त्रीमे॑ति। यन्न॑वमेऽहं॑न्प्रवृ॒ज्यते॑। मि॒त्रो
भू॒त्वा त्रि॒वृतं॑ इ॒माँल्लो॒काने॑ति। यद॑शमेऽहं॑न्प्रवृ॒ज्यते॑। वरु॑णो
भू॒त्वा वि॒राज॑मेति॥१०७॥

यदे॑काद॒शेऽहं॑न्प्रवृ॒ज्यते॑। इन्द्रो॑ भू॒त्वा त्रि॒ष्टुभ॑मेति।
यद्वा॑द॒शेऽहं॑न्प्रवृ॒ज्यते॑। सोमो॑ भू॒त्वा सु॒त्यामे॑ति।
यत्पु॑रस्ता॒दुप॒सदा॑ प्रवृ॒ज्यते॑। तस्मा॑दि॒तः परा॑ङ्मूँल्लो॒कां-
स्तप॑न्नेति। यदु॒परि॑ष्टादुप॒सदा॑ प्रवृ॒ज्यते॑। तस्मा॑द॒मुतो॒र्वा-
ङ्मूँल्लो॒कांस्तप॑न्नेति। य ए॒वं वेद॑। ऐव त॑पति॥१०८॥

नक्षत्राण्येति विराजमेति तपति॥ [१२]

ॐ शं न॒स्तन्नो॒ मा हा॑सीत्॥ ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑॥

